

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

З'ясовано сутність проблем економічної політики та подано їх класифікацію. Розглянуто зміст методологічних, часових, політичних та психологічних проблем економічної політики. Доведена необхідність існування тісного взаємозв'язку, узгодженості і підпорядкованості цілей та інструментів економічної політики. Обґрунтовано, що мета економічної політики досягається за умови правильного вибору інструментів для її реалізації. Наголошується, що методологічні проблеми економічної політики пов'язані з її невизначеністю у зв'язку з впливом різноманітних чинників. Визначено причини неконтрольованих чинників, які впливають на реалізацію цілей економічної політики. З'ясовано сутність часових лагів економічної політики (розпізнання, затримки, функціонального запізнення). Доведено, що перший – обумовлений рівнем соціально-економічного розвитку країни, а також недостатньою поінформованістю економічних суб'єктів, котрі приймають рішення у сфері регулювання економікою, другий – пов'язаний з тим, що державні органи, які приймають рішення, є бюрократичними інститутами зі своїми правилами та субординацією. Лаг функціонального запізнення викликаний тим, що між моментом, коли рішення прийняте, і коли воно забезпечує результат, проходить певний період часу. Аргументовано вплив політичних лідерів на прийняття економічних рішень. Взаємодію економічної та політичної сфер розглянуто крізь призму теорії суспільного вибору, яка демонструє політичний механізм формування макроекономічних рішень та пропонує різні способи і прийоми використання індивідами владних установ у своїх егоїстичних цілях. Рішення органів влади повинні задовольняти потреби громадян країни, а не окремих осіб чи бізнес-груп. Зазначено, що у процесі формування економічної політики також необхідно враховувати

соціопсихологічні характеристики державних службовців. Охарактеризовані проблеми економічної політики властиві сучасній українській економіці через нездатність владних структур забезпечити адекватне економічне регулювання. Зроблено висновок, що належному соціально-економічному розвитку України перешкоджають непрозорість дій органів державної влади, відсутність інформації про її рішення, а також небажання співпрацювати з громадськими організаціями.

Ключові слова: *проблеми економічної політики, методологічні, часові, політичні та психологічні проблеми економічної політики.*

JEL classification: A12 D21 D40

Постановка проблеми. Необхідність подолання кризових явищ в економіці та складні і суперечливі процеси сучасних суспільних трансформацій вимагають здійснення ефективної державної економічної політики. «Складність нашої економічної ситуації, – як зазначає проф. Шаров О.М. – зумовлена багатоджерельністю її проблем». І причиною цього, на його думку, є «політика невизначеності в усіх її проявах [1, с. 61]. Тому вирішення проблем стабілізації економічного розвитку вимагає зміни пріоритетів, нових підходів та політичної волі урядових структур. Оскільки економічна політика – це, насамперед, практична діяльність держави, яка ґрунтується на теоретичних постулатах, тому актуальним вбачається розгляд, перш за все, теоретичних засад проблем економічної політики задля визначення цих проблем у реальному житті та їх розв'язання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вчених займалися розробкою теоретичних засад державної економічної політики, зокрема, лауреати Нобелівської премії, які в своїх працях розглядали проблеми економічної політики, а саме: Я. Тінберген, Р. Лукас, Р. Манделл, Ф. Кідленд, Е. Прескотт, Дж. Б'юкенен. Серед наукових розробок подібного спрямування також слід виокремити праці таких учених, як: А. С. Бебело, О. О. Беляєва, В. М. Геєця, Л. І. Дідковської, Т. Л. Желюк, В. В. Козюка, О. Д. Куценко, В. Д. Лагутіна, І. Й. Малого, А. Ф. Мельник та багато інших. Однак реалії розвитку

національної економіки примушують щоразу звертатися до теоретичної спадщини минулого і переосмислювати її досвід в складних кризових умовах.

Постановка завдання. Метою статті є з'ясування теоретичних засад проблем економічної політики (методологічних, часових, політичних та психологічних) з метою їх окреслення та розв'язання на сучасному етапі розвитку української економіки.

Виклад основного матеріалу. Державна політика здійснюється через дії державних органів влади для розв'язання певної проблеми або сукупності взаємопов'язаних проблем. Проблеми економічної політики – це наявність таких ситуацій, які потребують вирішення шляхом державного втручання. Серед проблем економічної політики розрізняють: методологічні, часові, політичні та психологічні. З'ясуємо, насамперед, методологічні проблеми, які вимагають осмислення на сучасному рівні теоретико-методологічних засад економічної теорії, позаяк державна економічна політика базується на її основних положеннях. Реалізація економічної політики розглядається з погляду взаємозв'язку між суспільними проблемами і державою. На першому етапі реалізації економічної політики держава окреслює ці проблеми, на другому – визначає стратегію їх розв'язання, на третьому – вживає заходів щодо розв'язання цих проблем, а на останньому – підводить підсумки та визначає шляхи подальших дій.

Формуючи теоретичну базу економічної політики, економічна теорія розробляє способи подолання економічних негараздів (кризових явищ, безробіття, інфляції тощо). Однак вона не є набором конкретних рекомендацій, які придатні для безпосереднього використання у господарській практиці, тобто не пропонує готових рецептів стосовно того, яким чином діяти у тій чи іншій ситуації. Це вже є прерогативою урядових структур, які приймають рішення та обирають відповідні важелі впливу для розв'язання нагальних завдань. Оскільки економічна політика потребує ретельної методологічної підготовки, важливим є визначення цілої низки економічних категорій, які можуть слугувати метою, інструментом чи індикатором економічної політики, а також тих, які не можуть бути використані в якості елементів того чи іншого виду

економічної політики. Не всі теоретичні положення можна застосувати у практичній діяльності. Наприклад, економічна теорія констатує тісний взаємозв'язок між кількістю грошей і рівнем цін. Однак кількість грошей в обігу не може бути інструментом регіональної економічної політики, оскільки ця залежність стосується лише загальнодержавної політики. Тобто процес визначення цілей економічної політики повинен ґрунтуватись на принципі науковості, а саме, на врахуванні вимог економічних законів та механізму їх дії. Також на цьому етапі необхідно якомога більше враховувати об'єктивні умови і водночас, абстрагуватись від суб'єктивних впливів, щоб не потрапити в полон інтересів окремих політичних партій та їх лідерів. Волонтаризм у діяльності окремих чиновників, тобто нехтування законами розвитку економіки, призводить до її дезорганізації, гальмує розвиток того чи іншого виду економічної діяльності. Важливим у розробці державної політики є використання принципу системного підходу, врахування якого суттєво підвищує її ефективність. Це означає, що економічна політика повинна здійснюватись комплексно, тобто повинен існувати тісний взаємозв'язок, узгодженість й підпорядкованість її цілей та інструментів. Кожен інструмент повинен сприяти досягненню мети економічної політики, що прискорює одержання бажаних результатів. Стосовно нинішнього стану української економіки, то цього підходу явно бракує, що стримує трансформаційні процеси в Україні.

Принциповим при розробці економічної політики є дотримання залежності між її цілями та засобами їх досягнення. У цьому процесі важливим є правильний вибір інструментів для реалізації конкретного виду економічної політики. В якості інструментів можуть використовуватись монетарна, фіскальна, митна, валютна, кредитна, регіональна та інші види економічної політики. Наприклад, для досягнення балансу між сукупним попитом і сукупною пропозицією держава використовує цілий ряд важелів різних видів економічної політики, тобто: здійснює державні замовлення, підвищує чи знижує ціни, обмежує імпорт, збільшує грошові доходи населення тощо. З метою захисту інтересів національного товаровиробника уряд запроваджує

такий спектр інструментів економічної політики, які носять обмежувальний характер: підвищення ввізного мита, встановлення імпорتنих квот, надання пільгових кредитів підприємцям, встановлення державних замовлень тощо. Не завжди всі інструменти забезпечують досягнення найбільш ефективної економічної політики. У процесі її реалізації можливою є ситуація, за якої використання інструменту одного виду економічної політики вступає в суперечність із досягненням цілі іншого її виду. Наприклад, зниження цін на окремі товари з метою збільшення сукупного попиту призводить до зменшення соціальних трансфертів, що суперечить зростанню добробуту громадян. Досить часто виникає ситуація, за якої окремі цілі економічної політики є суперечливими. До таких можна віднести: забезпечення економічної ефективності і досягнення соціальної справедливості. Дані цілі є альтернативними, оскільки досягти вищої міри справедливості можливо лише шляхом зниження макроекономічної ефективності, тобто загального добробуту суспільства. Ця проблема розв'язується урядом шляхом забезпечення громадян країни суспільними благами. Отже, теоретичні питання економічної теорії потребують глибокого вивчення з метою їх використання у процесі розробки економічної політики.

Ймовірність досягнення поставленої мети пов'язана із невизначеністю в економічній політиці. Причина останньої полягає у багатофакторності економічних процесів. Тобто, на реалізацію цілей економічної політики впливають як контрольовані державою, так і неконтрольовані чинники. Останні поділяються на зовнішні та внутрішні. Прикладом зовнішнього неконтрольованого чинника є ухвалення російською владою у грудні 2015 року низки рішень, які обмежили, а в деяких сегментах повністю скасували, торговельні відносини з Україною. Заборона Росією з 4.01.2016 року транзиту товарів з України через її територію знижує обсяги експорту, суттєво збільшує трансакційні витрати та призведе до втрати виторгу українських підприємств у сумі близько 1,8 млрд. дол. на рік [2]. Внутрішнім чинником може бути припинення водо- або енергопостачання у зв'язку з аварійною ситуацією. Основними причинами неконтрольованості є, насамперед, те, що на економічні

процеси впливає низка чинників, які не завжди можна врахувати, тому слід відібрати основні, а другорядними можна знехтувати. Наприклад, прогнозуючи надходження до доходної частини державного бюджету, необхідно врахувати доходи від тих видів податків, які забезпечують левову частку доходів бюджету. Іншою причиною неконтрольованості чинників, що впливають на реалізацію мети економічної політики, є наявність інформаційної асиметрії (нерівномірного розподілу інформації між суб'єктами економічної політики). Зміст даного процесу пов'язаний, насамперед, з обсягом інформації, якою оперують «носії економічної політики» (її розробники), а також – із її достовірністю, що підлягає врахуванню у процесі прийняття економічних рішень. Наприклад, зменшення розміру податків, якими обкладаються суб'єкти економічної діяльності, не завжди викличе збільшення надходжень до державного бюджету. Особливо це стосується випадку, якщо у підприємця частина тіньового сектору перевищує легальний. Отже, врахування усіх перелічених чинників невизначеності у економічній політиці є важливим при складанні прогнозів економічного розвитку.

Незважаючи на двадцятип'ятирічний період «ринкового реформування» в Україні досі чітко не визначена його мета, не окреслені стратегічні пріоритети, що є важливою методологічною проблемою. Цим трансформаціям бракує узгодженості, системності та збалансованості основних цілей та засобів їх досягнення. Нерідко цілі підміняються засобами (наприклад, приватизація зазвичай розглядається не як один із засобів досягнення мети, а як власне мета). Особливу небезпеку несуть наміри «реформаторів» щодо введення землі в ринковий обіг, перетворення її в товар, об'єкт купівлі-продажу. В умовах, коли вже більша частина банківського капіталу належить іноземцям і контролюється ними, земля через механізми використання застави за короткий проміжок часу може неминуче опинитися у їхній власності. У ринковий обіг варто вводити не право володіння землею, а право користування нею (оренди). Це унеможливило б «обезземелення» селян і разом з тим відкривало б можливості для розвитку різних форм землекористування і типів господарювання.

Отже, нова стратегія, концепція і програма подальшого реформування української економіки мали б ґрунтуватися, на наш погляд, на принципово іншій філософії. Усунення значної диференціації в доходах та приведення їх до стандартів, що існують в країнах з соціально орієнтованою ринковою економікою, є сьогодні найбільш нагальною проблемою української влади.

Реалізація економічної політики вимагає певних часових лагів. Причиною їх існування є інерційність економіки. Виділяють такі часові лаги: часовий лаг розпізнання, часовий лаг затримки і лаг функціонального запізнення [3, с. 715-716]. Часовий лаг розпізнання характеризується періодом часу від моменту виникнення проблеми і до моменту усвідомлення необхідності її розв'язання. Цей період часу залежить від економічного та технологічного розвитку країни. У високорозвинених країнах будь-яке рішення державних органів влади приймається значно оперативніше, ніж у слаборозвинених, тому даний часовий лаг в цих країнах є значно коротшим. Прикладом може бути така країна, як Сінгапур, основою економічного розвитку якої став людський чинник і яка нині займає передові позиції за низкою сучасних індикаторів рівня розвитку структурних та інституціональних характеристик національної економіки (зокрема, індексами: економічної та соціальної глобалізації, ведення бізнесу, економічної свободи, мережевої готовності інноваційного потенціалу тощо). Іншим чинником, який визначає тривалість даного лагу є рівень поінформованості економічних суб'єктів, що приймають регуляторні рішення.

На ефективність економічної політики значною мірою впливає час адміністративної затримки. Даний часовий лаг пов'язаний з тим, що процес прийняття рішень здійснюється державними органами, які є бюрократичними інститутами зі своїми правилами та субординацією. Відповідно, розпорядження надходять від вищих інстанцій до нижчих, а тривалість даного часового періоду залежить від кількості рівнів влади. І чим більше таких рівнів, тим довшим є лаг адміністративної затримки. Тому затягування процесу вирішення ряду важливих і невідкладних проблем суттєво знижує результативність економічної політики держави. Прикладом можуть слугувати законодавчі акти у сфері регулювання створення та розвитку малого підприємництва. Існування

численних нормативних вимог та регуляторних процедур надто затягувало процеси реєстрації малих підприємств та вимагало значних грошових коштів. У випадку ретельного дотримання усіх регуляторних вимог для багатьох суб'єктів економіки воно ставало не вигідним і втрачало економічний сенс. Цей період адміністративної затримки з даного питання був надто довгим і в значній мірі гальмував розвиток такого важливого суб'єкта ринкової економіки як мале підприємництво. Скасування неактуальних нормативно-правових актів, зменшення регуляторного тиску з боку держави створило можливість для прискореного розвитку бізнесу. Прийняття плану заходів щодо дерегуляції господарської діяльності в Україні 18.03.2015 року наблизило продовольче та сільськогосподарське законодавство до світових стандартів [4]. Отже, час адміністративної затримки є значно довшим від часу розпізнання і потребує значного періоду для вирішення політичних суперечностей.

Лаг функціонального запізнення викликаний тим, що між моментом, коли рішення прийняте, і коли воно забезпечує результат, проходить певний період часу, що пов'язано з дією цілком об'єктивних чинників. Для прикладу, наведемо рішення уряду про зниження ставки єдиного соціального внеску для бізнесових структур з 1 січня 2016 року, яка складає 22 % [5]. Очікується, що дане рішення стимулюватиме підприємницький сектор до легалізації своєї діяльності, тобто призведе до детінізації заробітної плати та збільшення податкових надходжень. Однак необхідно зауважити, що відразу це рішення не принесе очікуваних результатів, оскільки потребує певного періоду часу.

Стримують або гальмують процес реалізації цілей економічної політики також наявність різних часових лагів не лише у видів економічної політики, а й у її інструментів. Внаслідок неможливості визначення величини часових лагів елементів якоїсь конкретної політики, процеси, які передбачаються її розробниками, або прискорюються, або сповільнюються. Як перше, так і друге є не завжди бажаним. Несподівані результати можуть загальмувати певні темпи економічного розвитку.

Значну роль у глобалізованому суспільстві відіграють політичні відносини, які активно впливають на економічне життя кожної країни. Вплив політичних

відносин на економічний вибір пояснює теорія суспільного вибору, яка вивчає різні способи та методи, за допомогою яких економічні агенти використовують державні установи у своїх власних інтересах. Вона досліджує політичний механізм формування макроекономічних рішень. Завоювання влади забезпечує не лише можливість прийняття політичних рішень, але – й доступ до ресурсів для їх реалізації. Оскільки у чиновників існує певна свобода дій стосовно використання наявних ресурсів, то їх частину вони спрямовують на збереження власного становища. Урядові чиновники прагнуть одержати матеріальні вигоди як за рахунок суспільства в цілому, так і за рахунок окремих осіб, які домагаються ухвалення певних рішень. Лобіювання, яке призводить до змін у законодавстві або регулюванні, надає тим самим суспільне або колективне благо тим, хто отримує користь від таких змін. Такі лобістські дії створюють підґрунтя для корупції та організованої злочинності і призводять до неефективного витрачання державних коштів. Вплив владних структур на прийняття соціально-економічних рішень призводить до розширення можливостей формування та отримання політичної ренти від використання адміністративних ресурсів чиновниками, які реалізують, часто, не суспільні, а свої власні інтереси. Різні фірми чинять тиск на органи державної влади, який може відбуватися у вигляді переконань, хабарів, підкупу, політичних актів, щоб одержати певні права та привілеї. В результаті те чи інше підприємство одержує від державної влади низку привілеїв, що дозволяє йому привласнювати додатковий прибуток. Подібна діяльність, пов'язана з одержанням політичної ренти, проводиться з метою одержання доступу до урядових субсидій. Процес привласнення політичної ренти є негативним явищем, оскільки значна частина ресурсів вилучається із господарського обороту і спрямовується на непродуктивне використання. Відволікання ресурсів з економічної сфери у політичну є неминучим наслідком взаємодії суб'єктів політичного ринку. В колишніх постсоціалістичних країнах використовувалися такі способи привласнення «політичної ренти», як: спекуляція, субсидії на імпорт, пільгові кредити, номенклатурна приватизація, монопольне становище, корупція, рекет,

доходи від комунальної нерухомості. Причиною існування політичної ренти є недосконале законодавство у частині визначення прав власності [6, с. 444-445].

Суттєво впливає на трансформаційні процеси в українській економіці існування корупції та тіньового сектора. Діяльність із захоплення ренти, що пов'язана з хабарами, призводить до значних втрат суспільних ресурсів. Саме таке захоплення політичної ренти і продемонстрували вибори до Верховної Ради України попередніх скликань, а також післявиборчі події, пов'язані із створенням урядової коаліції.

Отже, теорія суспільного вибору дозволяє досліджувати проблеми, пов'язані із взаємодією економічної і політичної сфер суспільства, а також дає можливість аналізувати реформи, що здійснюються в Україні і визначати причини їх недостатньої ефективності та адекватності. Разом з тим специфіка функціонування політичної та соціально-економічної системи України збагачує економічну науку фактичним матеріалом, який дозволяє розвивати теорії економічної політики, що сприятиме удосконаленню економічної політики держави та підвищувати ефективність функціонування соціально-економічної системи країни.

Економічна політика не лише використовує теоретичне підґрунтя економічних наук, але й – політики та психології. Державні службовці, тобто суб'єкти регулюючого впливу, це завжди особи зі своїми проблемами, соціально-психологічними характеристиками та певним досвідом роботи. Часто вони, переслідуючи власні цілі, розробляють такі нормативні документи, які не суперечать їх інтересам. Отже економічна політика має психологічні аспекти, які здійснюють значний вплив на регулювання економічних процесів. Якщо економіка до цього часу вважалася раціональною і логічно обґрунтованою наукою, то реалії сьогодення доводять, що нині вона вже такою не вважається. Достатньо згадати те, що Нобелівську премію з економіки у 2002 році одержали Вернон Сміт (економіст) і Деніел Канеман (психолог) за обґрунтування теорії «поведінкових фінансів». З цього випливає, що сфера економіки стала підвладною людській ірраціональності, тобто економіка цілком залежить від психології. З'ясовуючи психологічні аспекти економічної

політики, доцільно пригадати історичні корені слов'янського народу. Соціальна поведінка слов'янина вирізнялась традиційно високою роллю неекономічних чинників. Слов'янському генотипу властивими були такі риси як терпеливість, християнська покірність, відданість, непримхливість, беззаперечне виконання наказів державних чиновників. У сприйнятті індивіда держава виступала зовнішньою силою, незалежною від нього. Законодавча база, як продукт бюрократії, не зайняла значного місця в системі стимулів та норм поведінки. Недотримання нормативно-правових актів хоча і обумовлювало значні санкції, однак їх виконання було необов'язковим для індивідів. Така соціальна поведінка особи існує й дотепер, що обумовлює недосконалість нормативних актів, їх неузгодженість та заплутаність законодавчої бази. Державний службовець, перебуваючи на тій чи іншій посаді, може стримувати впровадження в дію того чи іншого законодавчого акту, якщо останній безпосередньо зачіпає його власні інтереси. До прикладу, якщо йдеться про скасування тих чи інших пільг, які поширюються і на державних службовців (поряд з іншими членами суспільства), то останні можуть затягувати строки виконання такого рішення. Саме врахування таких соціопсихологічних характеристик державних службовців вимагає формування економічної політики. Якщо цього не враховувати, то, з точки зору кінцевого результату, будемо мати справу з ефективними, але нереалізованими програмами. Отже психологія осіб, які реалізують економічну політику, має надзвичайно важливе значення, позаяк навіть найкраще урядове рішення може бути не реалізоване рядовими її виконавцями. Особливо важливим є врахування психології суб'єктів регулюючого впливу у процесі реалізації фіскальної політики. Мотивацію особи до держави формує психологічне сприйняття фіскальних дій. Наявність значного тіньового сектору в економіці є результатом неефективного використання фіскальних інструментів. Для того, щоб зменшити даний сектор та сформувати у економічних агентів психологічне бажання легалізувати свої доходи, державним службовцям слід використовувати такі фіскальні інструменти, які б мали для цих суб'єктів значну переконливість та переваги (зокрема, конфіденційність інформації, податкова амністія тощо). Для

заохочення розвитку підприємницької діяльності та стимулювання економічного зростання важливим є визначення рівня ставок оподаткування, позаяк надмірно високий їх рівень виявляється психологічно неприйнятним для платників. Тому з точки зору психології економічних агентів, економічна політика є ефективною, якщо вона не порушує прав економічного вибору суб'єкта. На даному етапі розвитку законодавча база України належним чином не забезпечує ефективного функціонування економіки, хоча деякі кроки на цьому шляху вже зроблені. Тому необхідним є вибір таких важелів економічної політики, які б забезпечували дотримання законів усіма економічними суб'єктами, включаючи уряд. Зокрема, 16 лютого 2016 р. Верховна Рада України прийняла законопроект № 3755 про внесення змін до закону України про протидію корупції, що стосується роботи електронної системи надання та оприлюднення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій у державі або в органах місцевого самоврядування [7]. На практиці реалізація нормативних актів та законів часто підмінюється політичними рішеннями, що порушує усю правову ієрархію.

Висновки. Окреслено низку проблем, які обмежують вплив важелів економічної політики на економічні процеси, а саме: методологічні, часові, політичні та психологічні. Усі вони властиві сучасній українській економіці і гальмують подолання затяжної економічної кризи. Тому нині нагальним завданням є системний підхід до визначення стратегічних пріоритетів ринкових реформ та ефективних засобів їх реалізації. Трансформаційні процеси українського суспільства продовжуються. І оскільки політична та економічна залежність індивідів від волі чиновників превалювала протягом багатьох століть, то сьогодні важливим завданням є перехід до незалежної, вільної та відповідальної особистості і – правової демократичної держави. Реалізація цілей і завдань економічної політики можлива лише за консолідованих, узгоджених та відповідальних дій усіх гілок державної влади. У цьому контексті конституційна реформа в Україні, безумовно, покликана відіграти позитивну роль у реалізації системності взаємовідносин у владному трикутнику «президент – парламент – уряд».

Необхідність подолання існуючих проблем економічної політики відкриває нові можливості наукового пошуку у напрямі вирішення невідкладних завдань ринкової трансформації української економіки.

Література

1. Шаров, О. М. Синдром невизначеності української економіки / О. М. Шаров // Економіка України. – № 6. – 2015. – С. 61-65.
2. Промова Айвараса Абромавичуса під час «Години запитань до Уряду» у Верховній Раді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=6fa155ef-069e-417c-86f3>
3. Миллер, Р. Л. Современные деньги и банковское дело / Р. Л. Миллер, Д. Д. Ван-Хуз. – М. : ИНФРА-М, 2000. – С. 715-716.
4. Про затвердження плану заходів щодо дерегуляції господарської діяльності (із змінами, внесеними згідно з Розпорядженням КМУ № 70-р від 27.01.2016). Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 357-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/357-2015-%D1%80>
5. Зниження ставок ЄСВ стимулюватиме бізнес легалізовувати свою діяльність? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://newsradio.com.ua/2016_01_15/Komu-vig-dne-znizhennja-SV-Komentar-eksperta-1739/
6. Економічний розвиток і державна політика : [навч. посіб.] / [Ю. Бажал, О. Кілієвич, О. Мертенс та ін.] ; за заг. ред. Ю. Єханурова, І. Розпутенка. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 480 с.
7. Рада прийняла закон про електронне декларування, істотно послабивши його норми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nv.ua/ukr/ukraine/politics/rada-skasovala-skandalnu-popravku-pro-vidstrochku-elektronного-deklaruvannja-97698.html>
8. Заклекта, О. І. Економічна політика : навч. посібник (опорний конспект) / О. І. Заклекта, О. П. Шиманська. – Тернопіль : ПП Боднар І. В., 2007. – 78 с.

9. Желюк, Т. Ефективність економічної політики в умовах нестабільного середовища / Т. Желюк, К. Ревун // Вісник ТНЕУ. – 2014. – № 1. – С. 7-22.
10. Стігліц, Дж. Е. Економіка державного сектора: [пер. з англ.] [Текст] / Дж. Е. Стігліц. – К. : Основи, 1998. – 720 с.
11. Заклекта, О. І. Цілі, інструменти та обмеження економічної політики: теоретичні засади та сучасні реалії/ О. І. Заклекта, О. П. Шиманська // Вісник ТНЕУ. – 2015. – № 1. – С. 24-32.

References

1. Sharov, O. M. *Syndrome uncertainty Ukrainian economy* / O. M. Sharov // *Economics of Ukraine*. – № 6. – 2015. – P. 61-65.
2. Aivaras Abromavichius speech during the «hour of questions to the government» in the Parliament [WWW resource]. – Available at: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=6fa155ef-069e-417c-86f3>
3. Miller R. L. *Modern Money and Bank's Case* / R. L. Miller, D. D. Van-Huz. – M. : INFRA-M, 2000. – P. 715-716.
4. On approval of a plan for deregulation of economic activity (as amended in accordance with the CMU № 70-r of 01.27.2016). Cabinet of Ministers of Ukraine of 18.03.2015 № 357-r [WWW resource]. – Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/357-2015-%D1%80>
5. Reduced rates of SSC will encourage businesses to legalize their activities? [WWW resource]. – Available at: http://newsradio.com.ua/2016_01_15/Komu-vig-dne-znizhennja-SV-Komentar-eksperta-1739/
6. *Economic Development and Public Policy: manual* / Yu. Bazhal, Yu. Kiliyevych, O. Mertens et al.; ed. by Yu. Yekhanurov, I. Rozputenko. – K. : UAPA, 2001. – 480 с.
7. Rada adopted a law on electronic declaration, significantly weakening its provisions [WWW resource]. – Available at: <http://nv.ua/ukr/ukraine/politics/rada-skasuvala-skandalnu-popravku-pro-vidstrochku-elektronnogo-deklaruvannja-97698.html>

8. Zaklekta, O. I. *Economic policy: teach. manual (reference compendium)* / O. I. Zaklekta, O.P. Shymanska. – Ternopil : PE Bodnar IV, 2007. – 78 p.
9. Zheliuk, T. *The effectiveness of economic police in an uncertain environment* / T. Zheliuk, K. Revun // *The herald TNEU*. – 2014. – № 1. – P. 7-22.
10. Stiglitz, Dzh. E. *Economics of the public sector: [Trans. from Eng.] [Text]* / Dzh. E. Stiglitz. – K .: Fundamentals, 1998. – 720 p.
11. Zaklekta, O. *Goals, instruments and restrictions of economic policy: theoretical principles and modern realities* / O. Zaklekta, O. Shymanska // *The herald TNEU*. – 2015. – № 1. – P. 24-32.